

**BINNESTAD
GRONINGEN**

ruimte voor jou

De nieuwe Grote Markt

het inrichtingsplan voor het centrale plein
in Groningen

november 2021

Inhoud

Op weg naar een aantrekkelijk nieuw plein

06

Waaraan moet de nieuwe Grote Markt voldoen?

10

Het inrichtingsplan - de herinrichtingsthema's op een rij

14

- De globale inrichting van de Grote Markt
- Een groene Grote Markt
- Zitten
- Spelen
- Water
- Fietsen
- Bussen en taxi's
- Evenementen
- Materiaalgebruik en verlichting
- Waagplein

Iedereen heeft erover meegedacht

44

Planning

46

De geschiedenis van de Grote Markt

48

Op weg naar een aantrekkelijk nieuw plein

De afgelopen jaren is onder het toezicht van de Martinitoren volop nagedacht over de herinrichting van de Grote Markt. Want dat het plein moest worden aangepakt, daarover was iedereen het eens. Een kil, tochtig plein, niet aantrekkelijk, een plek om gauw over te steken. Geen plek om aangenaam te verblijven. De gemeente is sinds 2016 daarom met grote regelmaat in gesprek geweest met belanghebbenden, omwonenden en eigen inwoners. Dat heeft geresulteerd in richtinggevende ideeën waarin meer ruimte voor zitten, groen en water steeds terugkerende elementen waren. Het inrichtingsplan dat u nu in handen heeft, is de definitieve uitwerking van het in januari 2021 door de gemeenteraad vastgestelde Programma van Eisen. Het college van B&W heeft het concept-inrichtingsplan voor de Grote Markt vervolgens in september 2021 vrijgegeven voor vervolgp-participatie: het najaar is gebruikt om dit inrichtingsplan nogmaals te bespreken met inwoners en belanghebbenden. Stap voor stap zijn de puntjes op de i gezet. Eind 2021 neemt de gemeenteraad een besluit over het definitieve voorstel. De uitvoering van het plan kan daarna rond het voorjaar van 2022 starten.

Het inrichtingsplan geeft met respect en oog voor de historie een eigentijdse invulling aan de Grote Markt. Het plan is gemaakt door de gemeente Groningen, in nauwe samenwerking met Vogt Landscape Architects en Berte Daan Landschap.

Veel nieuwe bomen

Opvallend onderdeel van het inrichtingsplan is de plaatsing van een groep bomen aan de oostzijde van het open plein. Het is een nieuwe verblijfsplek op het open, nu nog bijna volledig versteende plein. De plaatsing van de bomen komt tegemoet aan de duidelijk uitgesproken wens van velen voor meer groen. Ook is hier nadrukkelijk voor gekozen met het oog op de klimaatverandering en de daarmee gepaard gaande stijgende zomerse temperaturen. De verkoeling biedende bomengroep is een belangrijke eigentijdse toevoeging die het plein vriendelijker en aantrekkelijker maakt.

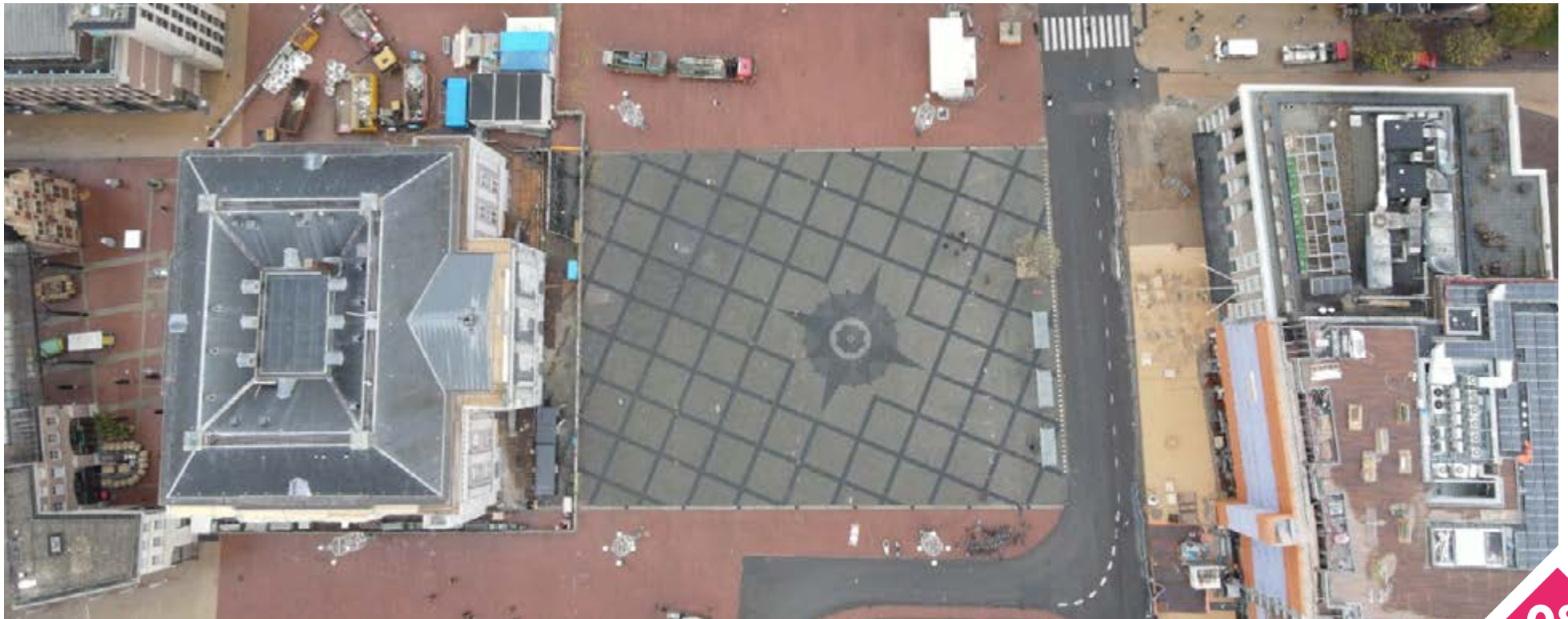

Een overzichtelijke inrichting

Een ander opvallend onderdeel van het ontwerp zijn de zit-, speel- en waterelementen. Die zijn naast straatmeubilair, verlichting, afvalbakken en de horeca-terrassen geplaatst in een even logische als herkenbare zone langs de randen van de Grote Markt. De ruimte in het midden blijft daardoor leeg, waardoor het plein zijn eigen open karakter behoudt. De Martinitoren en het Stadhuis blijven voor iedereen goed zichtbaar en er is volop ruimte voor de kermis en andere evenementen. Fietsers gaan straks via twee noord-zuid routes over het centrale plein van Groningen.

Ruimte voor de voetganger

De aanpak van de Grote Markt is een van de meest in het oog springende uitwerkingen van de visie Bestemming Binnenstad (2016). De afgelopen jaren zijn er al verschillende straten heringericht. Stap voor stap kwam er meer 'ruimte voor jou', met de voetganger op nummer 1. Op de Grote Markt blijven fietsers via twee routes over het plein welkom, maar ze zijn er nadrukkelijk te gast. De bussen verdwijnen van de Grote Markt. Zij rijden in de toekomst over de Diepenring, waar nieuwe haltes zijn gemaakt op loopafstand van de Grote Markt. Taxistandplaatsen verdwijnen ook van de Grote Markt en zullen in de directe omgeving hun plek krijgen.

luchtfoto van de Grote Markt, 2019

Plattegrond van de 'nieuwe' Grote Markt

- Legend**
- Propaganda
  - Beelding
  - Gebruik: Klinker, Beelding, Inhoud: en bevestiging
  - Concrete vloer, betonnen, overdekte parkeer
  - Voorgrond: Beelding, Beelding, afgevoerd
  - Beelding: Beelding, Beelding
  - Stoeprand
  - Half verharding
  - Vegatie
  - Nieuwe Boom
  - Bestaande boom (de behouding)
  - Stoep Markering
  - Beelding: Beelding, Beelding, Beelding, Beelding
  - Terreinmarkering
  - Parkeer 3dm
  - Parkeer 2dm
  - Parkeer 1dm
  - Tussen afbakening
  - Markering

This drawing is to be read in conjunction with all relevant and engineer drawings and specifications. All elevations and dimensions have to be verified prior to beginning of construction work. Possible discrepancies in elevation and dimensions of construction work to the existing site shall be reported to the management and landscape architect prior to the beginning of construction work. The location and elevation of sub-surface lines are indicative only, exact location and elevation shall be verified on site. All measurements are in millimeters unless otherwise stated. Do not scale from this drawing.

**Waarom moet
de nieuwe Grote
Markt voldoen?**

Om een goed inrichtingsplan voor de Grote Markt te kunnen maken, is vooraf een Programma van Eisen opgesteld. Hierin staan de eisen waaraan het plein moet voldoen. Het Programma van Eisen is in januari 2021 door de gemeenteraad vastgesteld en was het uitgangspunt voor het uiteindelijke ontwerp. Centraal in dit Programma van Eisen stonden vijf ambities. In het eindontwerp zijn deze doelstellingen duidelijk te herkennen.

1. Het centrale plein

De Grote Markt moet weer hét centrale plein worden, het kloppende hart van de stad. Met behoud van eigen karakter en rekening houdend met geschiedenis, heden en toekomst. Zo krijgt het plein één nieuwe bestrating, van gevel tot gevel, die afwijkt van de gele steentjes die kenmerkend zijn voor de straten in de binnenstad. Daarnaast komt het Stadhuis weer óp het plein te staan en de Martinitoren áán het plein. Het middenplein blijft open, zodat spontaan gebruik en evenementen kunnen blijven plaatsvinden.

2. Een ontmoetingsplein met verblijfskwaliteit

De nieuwe inrichting van de Grote Markt moet ervoor zorgen dat het plein toegankelijk is voor iedereen. Het moet een plek worden waar het fijn is om elkaar te ontmoeten en waar het prettig is om te verblijven. Er komen daarom verschillende nieuwe ontmoetingsplekken op het plein: bij de vele openbare zitgelegenheden, rond speel- en waterplekken, onder de bomen of op een terras.

3. Een levendig plein

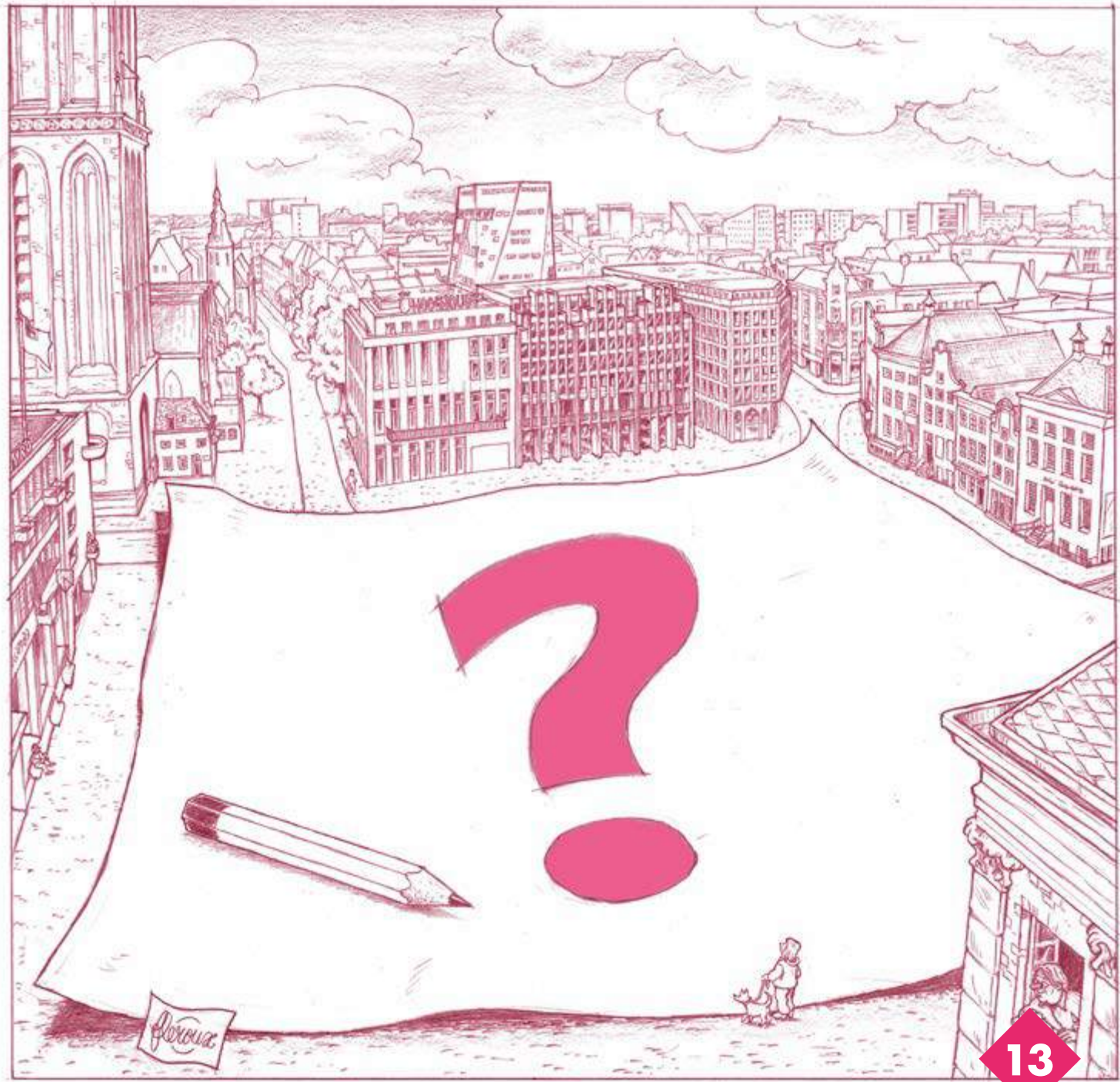
Op de Grote Markt komen verschillende functies samen, waaronder: zitten, spelen, ontmoeten, feesten, verblijven en passeren. Deze functies worden versterkt door de toevoeging van bomen, water, kunst, verlichting en speelaanleidingen. De functies die in de wanden aan het plein zitten, worden uitgenodigd meer met het plein te doen.

4. Een voetgangersplein

Met het verdwijnen van de bus op de Grote Markt ontstaat de kans om het plein opnieuw in te richten voor de voetganger. Dit biedt kansen voor meer verblijfskwaliteit op het plein en een betere toegankelijkheid. Het plein wordt meer ingericht op verblijf en minder op doorgaand verkeer. Het nieuwe fietsparkeren wordt georganiseerd in faciliteiten in de omgeving.

5. Een klimaat-adaptief plein

Het effect van de klimaatverandering is ook in de stad zichtbaar. Daarom maken we de Grote Markt klimaat-adaptief, zodat het plein klimaatverandering aan kan. Het concept-inrichtingsplan voegt grote bomen toe en waterelementen die voor verkoeling zorgen op het plein. Daarnaast zorgt ook de lichtkleurige bestrating voor minder opwarming op warme dagen.

Het inrichtingsplan

*Een werkmaquette van de herinrichting
Grote Markt, stand van zaken zomer 2021*

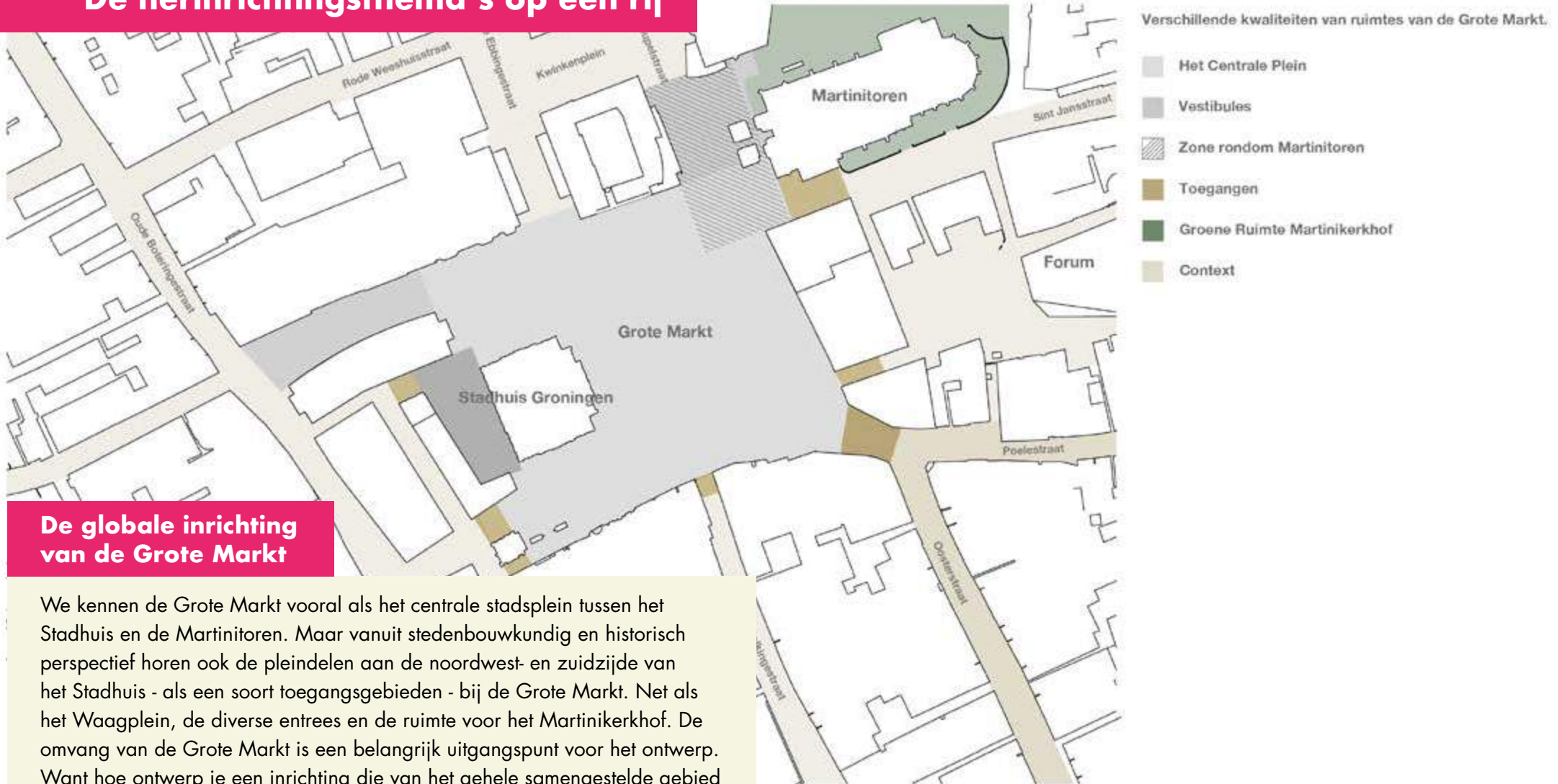

Museum

Lion
Grote Markt

Hooghoud

De herinrichtingsthema's op een rij

De globale inrichting van de Grote Markt

We kennen de Grote Markt vooral als het centrale stadsplein tussen het Stadhuis en de Martinitoren. Maar vanuit stedenbouwkundig en historisch perspectief horen ook de pleindelen aan de noordwest- en zuidzijde van het Stadhuis - als een soort toegangsgebieden - bij de Grote Markt. Net als het Waagplein, de diverse entrees en de ruimte voor het Martinikerkhof. De omvang van de Grote Markt is een belangrijk uitgangspunt voor het ontwerp. Want hoe ontwerp je een inrichting die van het gehele samengestelde gebied een harmonieus geheel maakt?

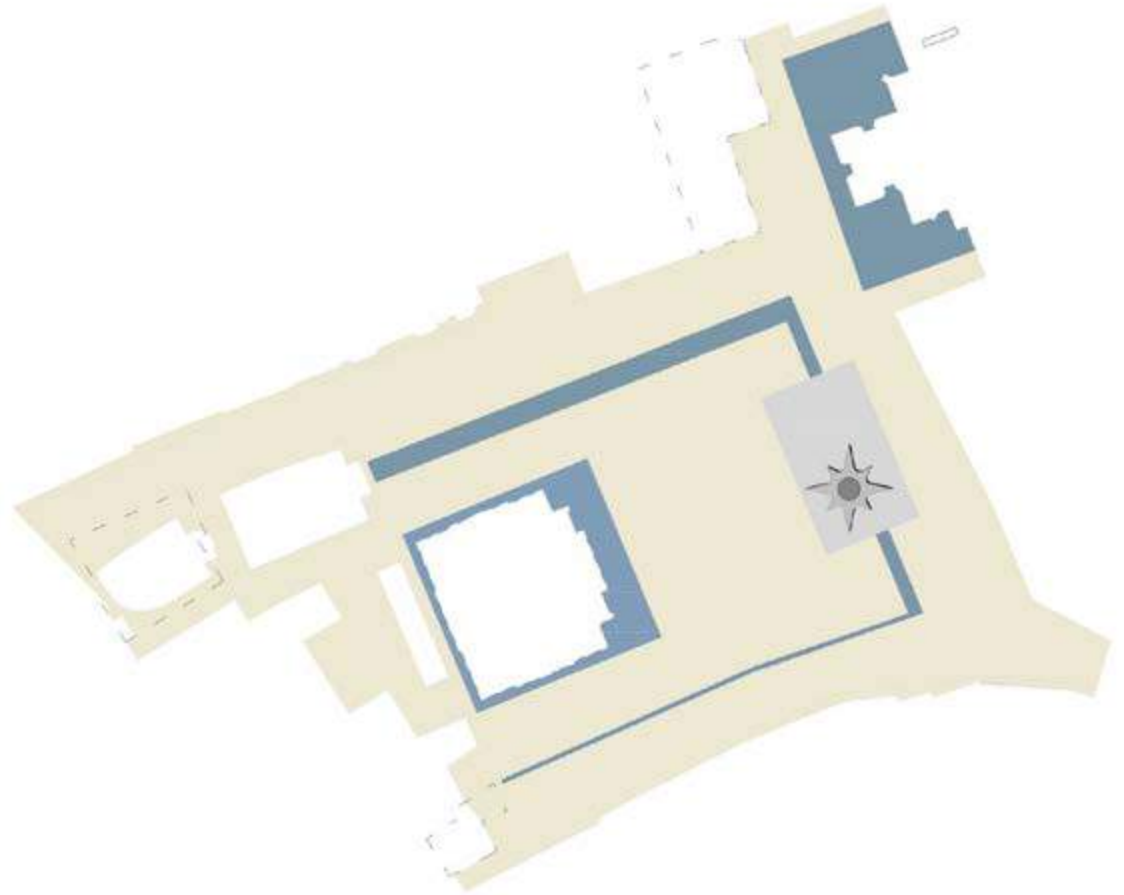

Logische organisatie langs de randen

Het middenplein blijft open, zodat hier evenementen kunnen blijven plaatsvinden en de charme van de open ruimte blijvend kan worden beleefd. Dat betekent dat permanente onderdelen als openbare zitgelegenheid, groen, water, afvalbakken, nieuwe en sfeervollere verlichting, standplaatsen en fietsroutes het beste langs de randen kunnen worden georganiseerd. Ook de horeca-terrassen krijgen een plekje in deze strook die zijn eigen onderscheidende bestrating krijgt.

Het Circus Maximus in het antieke Rome. In de centrale lijn ('spina' of ruggengraat) in het midden zijn alle functies overzichtelijk georganiseerd. Een inspiratiebron voor de nieuwe Grote Markt.

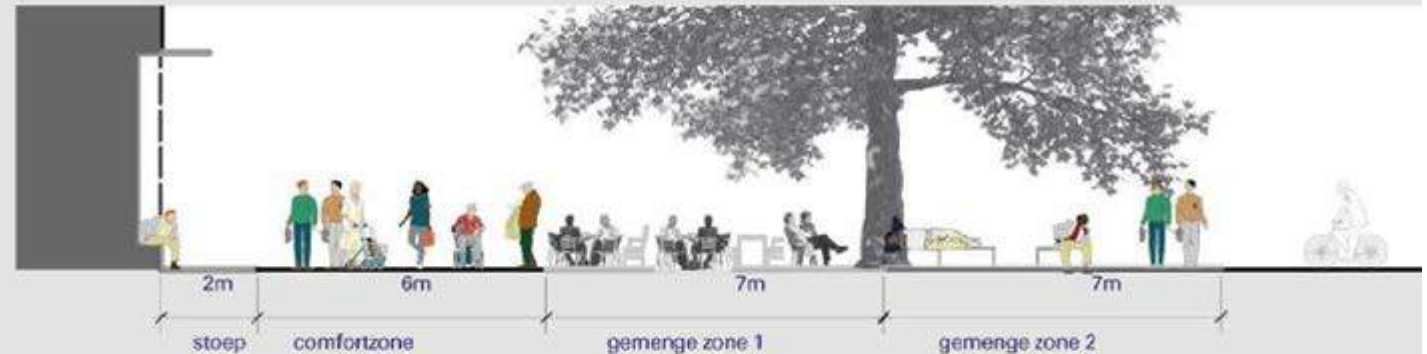
De verschillende onderdelen worden langs de randen van het plein georganiseerd. Hierdoor blijft het middenplein open. Verrommeling wordt zo voorkomen.

Overzichtelijk ingedeeld

Direct langs de gevels is de stoepzone, waar gevelterrassen, uitstallingen of klein groen en bescheiden zitgelegenheid een plek kunnen krijgen. Verblijven is hier kortdurig. Voor langduriger verblijf vindt men een plek naar keuze in de gemengde zone. Veelal zal het dan gaan om terrassen van de aangrenzende horeca. Maar minstens zo belangrijk is het niet-commerciële zitten waarvoor volop gelegenheid wordt gecreëerd. Lopen en fietsen rondom kan tussen de stoep- en gemengde zones in de zogenaamde comfortzone.

Programma van Eisen

3 Een levendig plein

Het principe van de gemengde zone volgens het Programma van Eisen (geen definitief ontwerp)
(bron: PvE Grote Markt 2021)

Standplaatsen blijven

Het inrichtingsplan maakt aan de noordzijde ruimte voor een groepsofstelling van de standplaatsen zoals de bloemen- en ijscokramen. Zij komen dus terug op het plein, maar moeten wel aan nieuwe eisen voldoen, zoals mobiliteit en een maximum omvang.

Een groene Grote Markt

Fors investeren in groen

Op de Grote Markt stonden eeuwenlang geen bomen. Dat gaat veranderen. We gaan in deze tijd van klimaatverandering en hittestress fors in groen investeren. Niet alleen in een aantal nieuwe losse bomen, maar ook in een groep van zo'n 25 bomen op het open plein, aan de oostzijde. Samen met het Stadhuis en de Martinitoren ontstaat in de vorm van dit bomencluster een eigentijdse derde hoofdrolspeler op de Grote Markt. Er komen in twee rijen echte stadsbomen en die naar verwachting goed zullen gedijen op de Grote Markt. Door de transparantie van de boomkronen en de hoog opgesnoeide stammen met het bladerdak dat pas op 4 meter begint, zorgen we voor optimaal doorzicht. Er ontstaat aldus een open plek waar het zonlicht prettig binnenkomt en de lucht zichtbaar zal zijn.

Het gaat om een mix van robinia's en gleditsia's aan de buitenkant en honingbomen aan de binnenkant. Alle drie boomsoorten hebben een wat grillige, losse en open kroon met bladeren die in de herfst prachtig kleuren. De mix van verschillende bomen is ook belangrijk vanuit biodiversiteit; ze bloeien en zijn aantrekkelijk voor insecten. Daarnaast is een gemixte groep duurzamer, want minder vatbaar voor ziekten.

Aantrekkelijke verblijfsplek

De wanden en hoeken van het plein blijven ook in de toekomst door de plaatsing van de bomengroep goed zichtbaar. De looproutes naar zowel het Forum als de Martinitoren blijven op deze manier eveneens goed functioneren. De karaktervolle bomengroep verhoogt als nieuwe ontmoetingsplek de aantrekkingskracht van de oostzijde van de Grote Markt. Dit wordt versterkt door de verplaatsing van de windroos naar de bomengroep. De windroos is al eeuwen onderdeel van de bestrating van het plein, maar komt nu terug in de vorm van een zitelement. Zo is er ruimte om te zitten en te spelen of voor kleine evenementen. Onder de bomen ontstaat een fijne, relatief koele verblijfsplek voor iedereen, met plekken in de schaduw of in het gefilterde zonlicht. Door de bomen bij elkaar te plaatsen, blijft er bovendien genoeg ruimte op het plein voor de kermis en andere evenementen met podia en zo'n 8.000 mensen aan publiek.

Bij de entrees van het plein aan de noordwest- en zuidzijde komen in totaal ook nog een stuk of 7 platanen te staan. Op het Waagplein planten we het liefst een iep.

De ster van Bouma

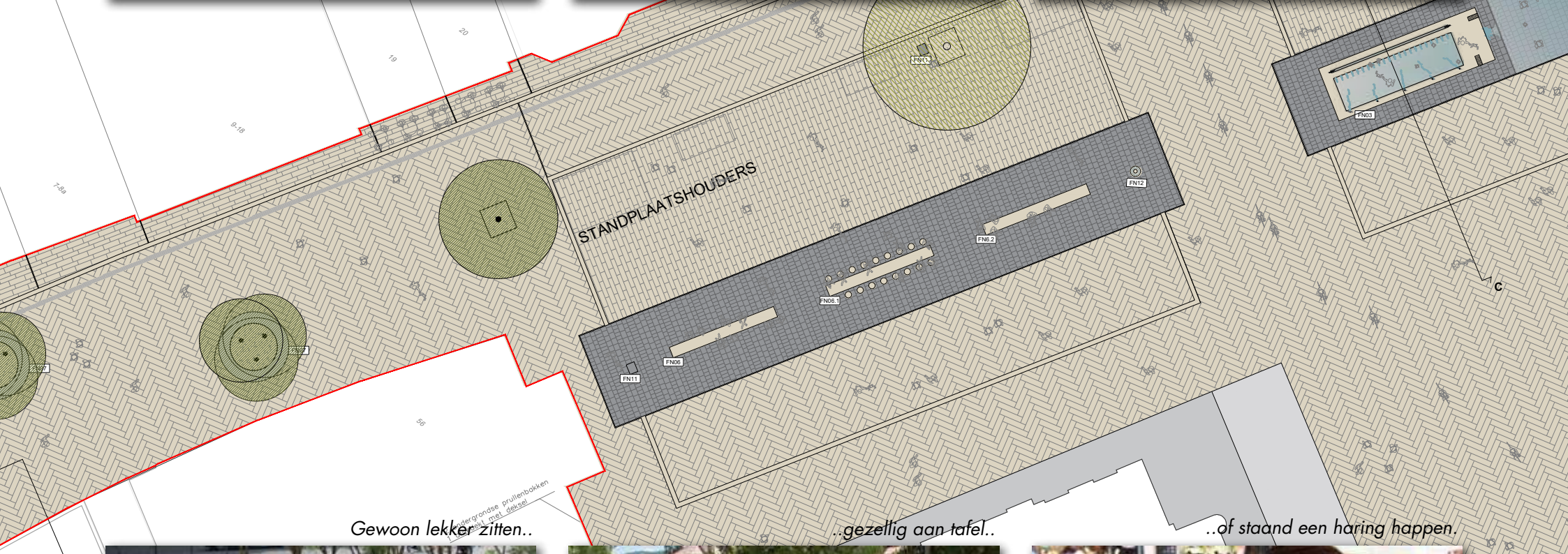
Voor veel inwoners van de stad is de 'ster' midden op de Grote Markt een belangrijke plek van herkenning en ontmoeting. We hebben het hier over de bekende windroos in het plaveisel. Er was oorspronkelijk een windroos aan de noordzijde van het stadhuis. Deze staat nog op de bekende vogelvluchtkaart van Haubois uit 1635. Stadsarchitect Siebe Jan Bouma herinterpreteerde de windroos en legde deze in 1926 midden op het plein voor het Stadhuis. In het nieuwe gebruik krijgt de windroos (wederom) een andere plek. Door de windroos onder de bomen te positioneren aan de rand van het plein, in plaats van in het midden, ontstaat een nieuwe en meer logische ontmoetingsplek en krijgt de windroos een eigentijdse functie. De windroos als zitelement, speelelement, tafel, podium, picknickplek en wie weet plek voor verjaardagsfeestjes...

Zitten

Zitzone rondom

Er komt een mix van commerciële- en openbare zitplekken in de zone rondom het open plein. Deze zone verbindt de verschillende verblijfsplekken met elkaar. De lijn loopt door de terrassenzone aan de zuidzijde van het plein, via de bomengroep met de verplaatste windroos-zitplek naar een plek aan de noordzijde waar waterspel verkoeling brengt. Ook de plek ten noorden van het stadhuis waar de standplaatsen een nieuwe locatie krijgen in combinatie met openbare zitplekken en de plek rond een nieuw waterelement op het Waagplein zijn hiermee verbonden.

Gewoon lekker zitten..

..gezellig aan tafel..

..of stand een haring happen.

dit zijn referentiebeelden uit andere steden

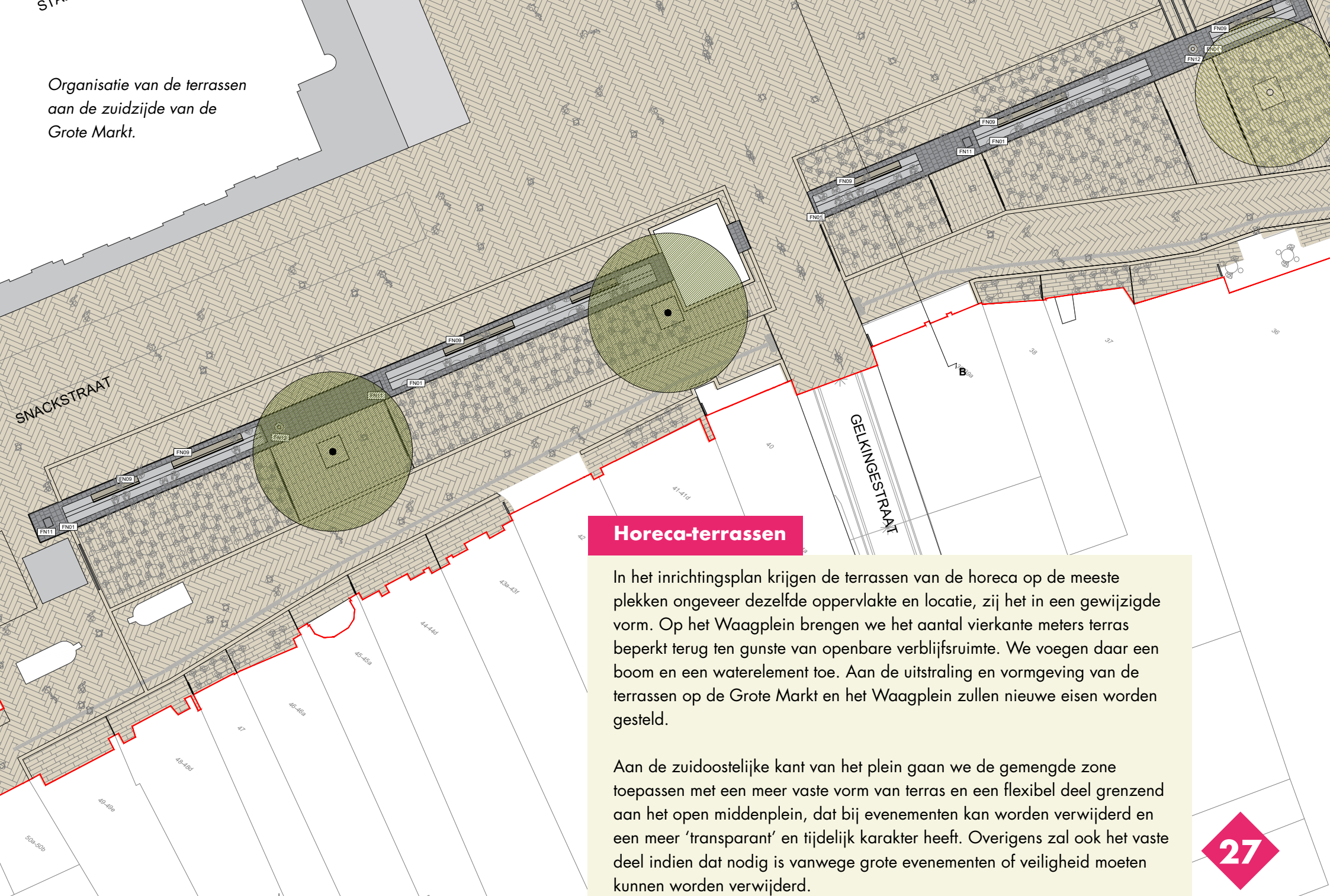
Duurzaam meubilair

Ontmoeten, zitten, wachten, toekijken en spelen maken we mogelijk door het plaatsen van ruimtelijke elementen. Die zullen in principe decennialang op die plek blijven staan. Deze 'meubelstukken' karakteriseren ook het totaalbeeld van het plein - het worden om die reden gebouwde objecten: duurzaam gemaakt van natuursteen, in een tijdloze vormgeving. Op verschillende plekken krijgen de zitelementen houten toevoegingen die extra comfort bieden. De elementen als totaal hebben een robuust karakter en nodigen naast lekker zitten tot creatief speelgebruik uit. In de noordwesthoek van het plein overheerst het zitten in de nabijheid van de standplaatsen; even verder aan de noordoostzijde wordt gezeten op eenvoudiger uitgevoerde houten zitbanken langs de gevels, met direct zicht op de waterelementen waar spelen de boventoon voert. Rond de solitaire bomen aan de noordwestkant plaatsen we een aantal ronde zitbanken.

We gaan de windroos in de boomgroep verhoogd aanleggen, zodat deze te gebruiken is als ontmoetings- en zitplek. Op het Waagplein komt aan de kant van het Stadhuis een mooie boom met een zit-/speelplek met water. Er blijft daar voldoende ruimte voor horeca-terrassen.

Organisatie van de terrassen
aan de zuidzijde van de
Grote Markt.

Horeca-terrassen

In het inrichtingsplan krijgen de terrassen van de horeca op de meeste plekken ongeveer dezelfde oppervlakte en locatie, zij het in een gewijzigde vorm. Op het Waagplein brengen we het aantal vierkante meters terras beperkt terug ten gunste van openbare verblijfsruimte. We voegen daar een boom en een waterelement toe. Aan de uitstraling en vormgeving van de terrassen op de Grote Markt en het Waagplein zullen nieuwe eisen worden gesteld.

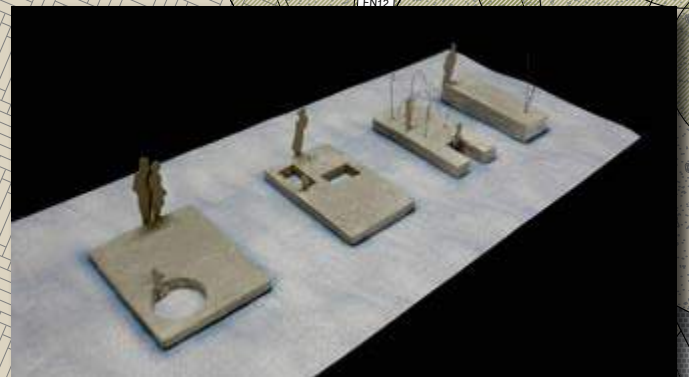
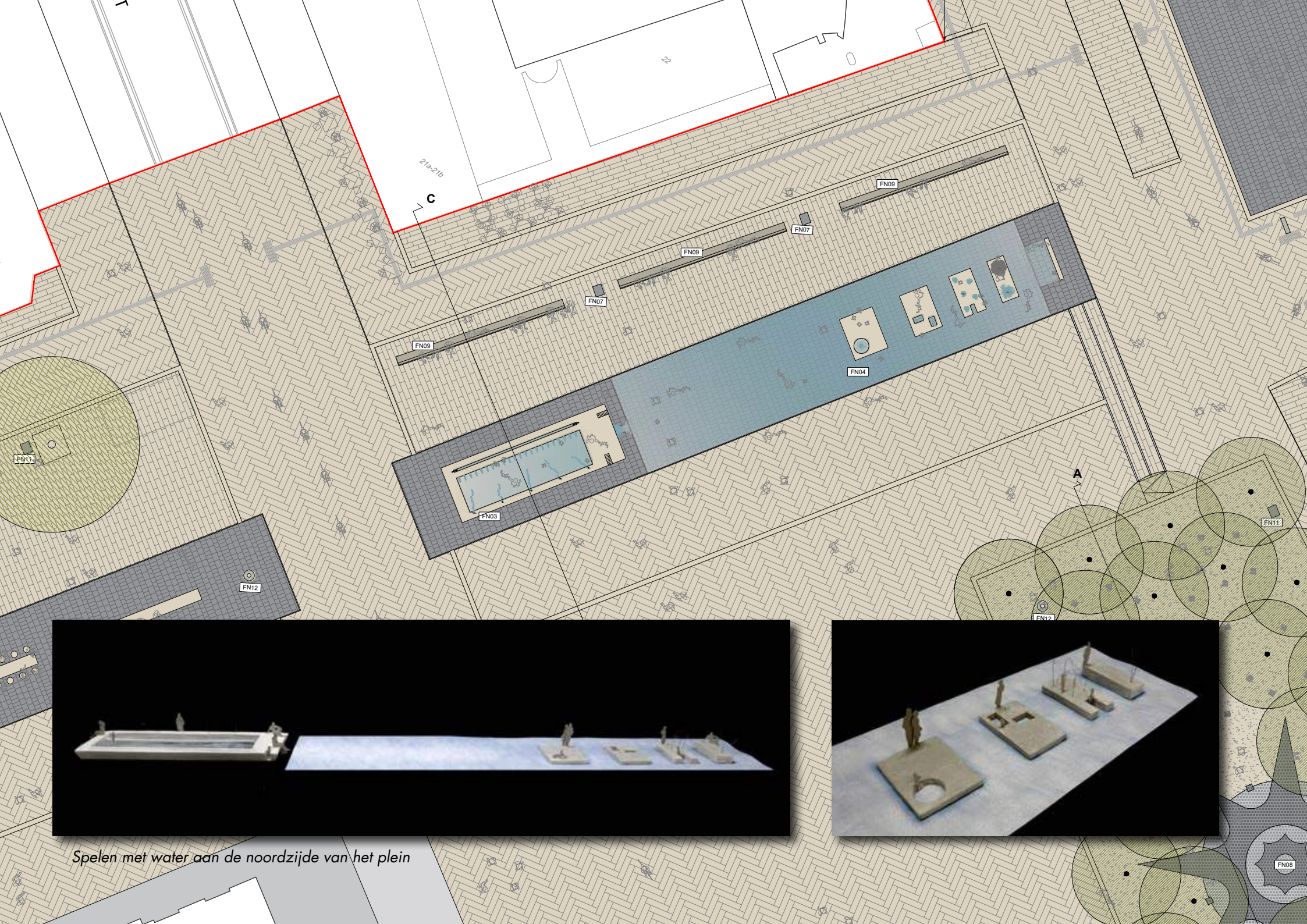
Aan de zuidoostelijke kant van het plein gaan we de gemengde zone toepassen met een meer vaste vorm van terras en een flexibel deel grenzend aan het open middenplein, dat bij evenementen kan worden verwijderd en een meer 'transparant' en tijdelijk karakter heeft. Overigens zal ook het vaste deel indien dat nodig is vanwege grote evenementen of veiligheid moeten kunnen worden verwijderd.

Spelen

Overal plek om te spelen

De nieuwe Grote Markt moet een verblijfsplek worden voor iedereen, van jong tot oud. Van 1 tot 100. Daarom besteden we veel aandacht aan een goede toegankelijkheid en mogelijkheden voor verblijf. Afgezien van een wandeling of even lekker zitten, is 'en passant' spelen een van de leidende principes voor de inrichting van het plein. Kinderen kunnen natuurlijk overal op de Grote Markt spelen, maar in combinatie met andere elementen, zoals zitten, groen en water, is er nét wat meer mogelijk.

Er zijn vier gebieden op het plein die specifiek uitnodigen tot spelen: de bomengroep, het waterspel aan de noordzijde, het zit- en klimmeubel in de noordwesthoek en de toevoeging voor de allerkleinsten van een zit-/speelelement op het nabijgelegen Waagplein. Klauteren, rennen, verstoppertje spelen, water spuiten, boomtikkertje, hinkelen, pootjebaden, schaatsen op de Grote Markt... het kan allemaal. Te midden van ouders, opa's en oma's of studenten.

Spelen met water aan de noordzijde van het plein

Water

Pret in zomer en winter

Aan de noordoost-kant komt een langwerpige waterelement. Dit bestaat uit verschillende onderdelen en is enigszins verdiept aangelegd. Een groot waterbekken (waar ook omheen kan worden gezeten) en even verderop een aantal kleinere speelplekken (met zitbanken er vlakbij). Kinderen - van klein tot groot - kunnen er op warme dagen heerlijk mee spelen. Het hier en daar omhoog spuitende water biedt verkoeling. Er ontstaat zo een plek voor pootjebaden en ander klein zomers vertier.

In een (hele) koude winter zouden bovendien mogelijkheden kunnen ontstaan voor een ijsbaan, een aantrekkelijke functie die bij uitstek past in de Noord-Nederlandse schaatstraditie.

De hoogteligging en het grote verharde oppervlak op en rondom de Grote Markt veroorzaakt bij hevige regenbuien kans op wateroverlast in de lager gelegen omgeving. In het inrichtingsplan staan maatregelen die de afvoer van regenwater kunnen vertragen of beperken. We kijken daarbij ook naar mogelijkheden om water af te laten vloeien richting de Diepenring, voor een deel in een bovengronds stroompje.

Daarnaast gaan we regenwater via een ondergrondse waterberging opslaan en gebruiken voor het bewateren van de bomen en ander groen, met name tijdens lange droge periodes.

Foto van rond 1870. Zicht vanaf Grote Markt op Zwanestraat. Links het oude Waaggebouw (bron: Groninger Archieven)

Water heeft op verschillende manieren een rol gespeeld in het verleden van de Grote Markt. Het begon ooit met greppels en een poel. In de vroege middeleeuwen kwam er een waterput achter de plek waar nu het Stadhuis staat. Ook zijn met baksteen gevloerde afwateringsgoten aangetroffen uit de 15e eeuw. Latere generaties Stadters maakten vanaf de 18e eeuw gebruik van een waterpomp aan de noordzijde. Nu komt het water terug in de vorm van speelse waterelementen aan de noordzijde. Ook komen er verspreid over het plein enkele watertappunten. Ze kunnen worden uitgevoerd in hetzelfde natuursteen als de zit- en speelelementen.

Lekker zitten bij het waterelement

Fietsen

Te gast

In het inrichtingsplan is de Grote Markt vormgegeven als een voetgangersplein met ruimte voor fietsverkeer. Fietsers blijven vanzelfsprekend welkom op het plein, maar ze zijn er wel te gast. Door te voorzien in twee fietsroutes over de Grote Markt wordt enerzijds de fietsdruk over het plein verdeeld en blijven anderzijds bestemmingen in de aansluitende straten van de Grote Markt per fiets goed bereikbaar. Bij grote evenementen zal de route voor het Stadhuis worden afgesloten. Fietsers gaan in twee noord-zuidroutes over het plein. Vanuit de Oude Ebbingestraat voor het Stadhuis langs richting Gelkingestraat en vanuit de Oosterstraat langs de oostzijde van de Grote Markt richting Kreupelstraat. De oost-westroute verloopt via Vismarkt-Guldenstraat-Oude Boteringestraat-Rodeweeshuisstraat-Kwinkenplein-Sint Jansstraat en niet langer over het plein. De noordzijde van de Grote Markt kan op die manier een aantrekkelijk verblijfsgebied worden, al mogen er op stille momenten fietsers blijven passeren. Alle routes kunnen in twee richtingen worden gefietst.

Met behulp van belijning en variatie in materiaal en bestrating, wordt de fietser de juiste kant opgestuurd. De plaatsing van ruimtelijke objecten zoals de bomengroep, straatmeubilair en de horecaterrassen helpt om de fietser te geleiden over het plein. Ook het aanbrengen van kleine hoogteverschillen draagt hieraan bij. Schuin oversteken wordt op die manier ontmoedigd. Veiligheid voor iedereen staat bij alle ingrepen altijd voorop. Door de fietsstromen zo veel mogelijk te bundelen op de twee routes ontstaat er luwte op het plein.

Het nieuwe fietsparkeren

Rond de Grote Markt zijn twee grote fietsenstallingen: onder het Forum aan de Nieuwe Markt en – vanaf begin 2022 - in de kelder van het Groot Handelshuis (de voormalige V&D) aan de noordzijde van het plein. Voor kortstondig fietsparkeren, bijvoorbeeld voor een snelle boodschap, blijven fietsparkeervoorzieningen beschikbaar in de directe omgeving (Gelkingestraat, Oosterstraat en Kwinkenplein).

Ooit betiteld als fietsstad nr. 1 in de wereld, koesteren we het fietsverkeer. Bij de Martinitoren, op de kruising van oost en west, komen maar liefst 40.000 (!) fietsers per dag elkaar tegen. Vanwege deze grote aantallen zien we vaak dat de beschikbare ruimte in de praktijk wordt geclaimd door fietsers. Dat gaat ten koste van ruimte en verblijfskwaliteit voor de voetganger. Daarom willen we fietsverkeer zoveel mogelijk rond het plein leiden door hier subtiel op te sturen. Bij grote evenementen zal de route voor het Stadhuis worden afgesloten.

- Materiaal
- Meubilair Element
- Ingrepen boom
- Fietsroutes
- Hoogteverschil (ca 2 cm)
- Terrassen

De noordzijde van de Grote Markt wordt zonder doorgaande fietsroute gedurende een groot deel van de dag nu volledig het domein van de voetganger. Bomen, divers zitmeubilair, verkooppunten voor standplaatshouders en vooral de aanwezigheid van voetgangers over de volle breedte dragen eraan bij dat fietsers een sneller alternatief kiezen via de Rode Weeshuisstraat. Hiertoe zal de Rodeweeshuisstraat opnieuw worden ingericht. Ook in de Guldenstraat worden maatregelen getroffen om de fietser te geleiden richting Rodeweeshuisstraat. Op rustige momenten, bijvoorbeeld vroeg in de ochtend en 's avonds laat, is het overigens geen probleem dat fietsers en voetgangers samen van deze ruimte gebruik maken.

Bussen en taxi's

Andere routes

De Grote Markt is straks een groot en aantrekkelijk verblijfsgebied voor de voetganger. Met veel meer ruimte dan voorheen. Het wordt, doordat de vele bussen er niet meer rijden, dus ook een stuk veiliger op de Grote Markt. Het asfalt wordt vervangen door de nieuwe bestrating. De bussen rijden vanaf begin 2022 een andere route: ze gaan via het Zuiderdiep-Kattendiep over de nieuwe Kattenbrug om langs de Diepenring richting de noordoostelijke stadsdelen te rijden. Bij het Provinciehuis en de Stadsschouwburg – op zo'n 200 meter van de Grote Markt – zijn nieuwe bushaltes gemaakt. Er wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn voor alternatief vervoer voor mensen die slecht(er) ter been zijn. De bushaltes aan het Zuiderdiep worden ook uitgebreid en beter toegankelijk gemaakt

De taxistandplaatsen verdwijnen eveneens van de Grote Markt. Op dit moment zijn er twee alternatieve locaties in beeld: in de omgeving van Kreupelstraat/Kwinkenplein en het Gedempte Zuiderdiep/Kattendiep. Beide locaties zijn op korte loopafstand van het uitgaansgebied.

In 2021 rijden er nog bussen op de Grote Markt en ligt er veel asfalt.

Evenementen

Alle ruimte voor veel publiek

De Grote Markt is dé centrale ruimte in de stad waar mensen samen kunnen komen. Het open plein in het midden is open en flexibel te gebruiken, zodat het op verschillende manieren kan worden ingevuld met muziek, theater, ceremonies, kermissen, demonstraties en andere evenementen. Op het plein is ruimte voor een publiek van maximaal 8.000 mensen. Tijdens evenementen wordt het fietsverkeer voor het Stadhuis langs -indien nodig- bij heel grote evenementen omgeleid, de oostroute blijft dan gewoon beschikbaar. De bomengroep vormt geen belemmering voor evenementen. Sterker nog, bomen kunnen een unieke nieuwe kwaliteit bieden aan de evenementen als deze zorgvuldig in de lay-out wordt geïntegreerd. Evenementen kunnen zich zelfs deels ónder de bomen afspelen – bijvoorbeeld door de opstelling van bars bij een evenement. Onder de bomen kunnen ook kleine bijeenkomsten of evenementjes worden georganiseerd, zoals bijvoorbeeld een kerstmarkt of boekenmarkt.

*Een volle Grote Markt
tijdens een Eurosonic editie*

Eurosonic, Sinterklaas...

Bij evenementen kunnen zit- en speelelementen aan de noordzijde van het plein desgewenst tijdelijk afgedekt of overbouwd worden. Eurosonic, de KEI-week, de verwelkoming van Sinterklaas en andere hoogwaardigheidsbekleders ... Stuk voor stuk hebben deze evenementen ook straks voldoende ruimte op het centrale plein van Groningen. Op alle andere dagen van het jaar is het open plein de verblijfsplek voor jong en oud.

Materiaalgebruik

Tot nu toe bestond de vloer van de Grote Markt uit een verzameling van materialen. Grijske keien, gele en rode stenen, asfalt ... In de nieuwe situatie vereenvoudigen we dat straatbeeld. Hierdoor ontstaat meer ruimte en rust en komt de nadruk meer te liggen op de kwaliteit van de gevelwanden .

Bij de vereenvoudiging van de hoeveelheid verschillende materialen wordt teruggegrepen naar de landschappelijke geschiedenis van de stad en de geschiedenis van het plein. De Grote Markt ligt op de grens tussen waddenlandschap aan de noordzijde en de zandrug van de Hondsrug aan de zuidzijde, daar waar het natte en het droge landschap elkaar tegenkomen. We passen op het plein zowel straatstenen van gebakken klei als natuursteen, beide materialen die al vele eeuwen geleden in de stad voor bestratingen zijn gebruikt.

Van gevel tot gevel krijgt de Grote Markt een vloer van gebakken klinkers. Ze zijn wat beige-gelig van kleur en zo beschouwd afgeleid van de zandsteenbekleding van de Martinitoren. In zekere zin bescheiden en terughoudend als een rustige achtergrond voor het diverse gebruik van het plein. Daarnaast draagt de lichtheid van kleur bij aan de vermindering van hittestress op het grote open plein. Ook maken we gebruik van verschillende formaten. Hierdoor ontstaat er een karakteristieke en stijlvolle bestrating, net anders dan in de rest van de binnenstad.

Door de stenen in diverse legverbanden aan te leggen, markeren deze de verschillende zones en gebruiksplekken op het plein en geven ze richting en duiding aan loop- en fietsrichtingen. De sokkels van Martinitoren en Stadhuis maken we wat groter. De keitjes van de Grote Markt gaan we hergebruiken. De doorlopende zone rondom het open middenplein waar de zit- en speelelementen en horecaterrassen komen, markeren we door een brede strip van dezelfde keitjes. Onder de bomengroep leggen we halfverharding aan.

Verlichting Grote Markt

De Grote Markt wordt een sfeervol aangelicht plein met het Stadhuis en de Martinitoren in elk geval in de spotlights. Een mix van bank- en boomverlichting zorgt voor een aangename intimiteit die mensen uitnodigt te verpozen. Tevens laat het voldoende ruimte voor de omringende horeca om zijn eigen uitstraling te creëren. In de boomgroep kan het gebruik van subtiele kleuren en strijklicht een heel bijzondere, haast magische sfeer creëren. Bij voorkeur werken we niet langer met grote lichtmasten op het plein, maar met lagere masten en lichtpunten. De digitalisering van straatverlichting stelt ons in staat om op elk moment het licht aan te passen aan de wensen. Aangepast aan de seizoenen en evenementen. Dit bespaart niet alleen veel elektriciteit, maar zorgt er ook voor dat nachtdieren die in stedelijke gebieden leven niet onnodig negatief worden beïnvloed door onze openbare verlichting. Indien nodig kan vanwege een veiligheidssituatie het plein, of delen daarvan, vol in het licht gezet worden.

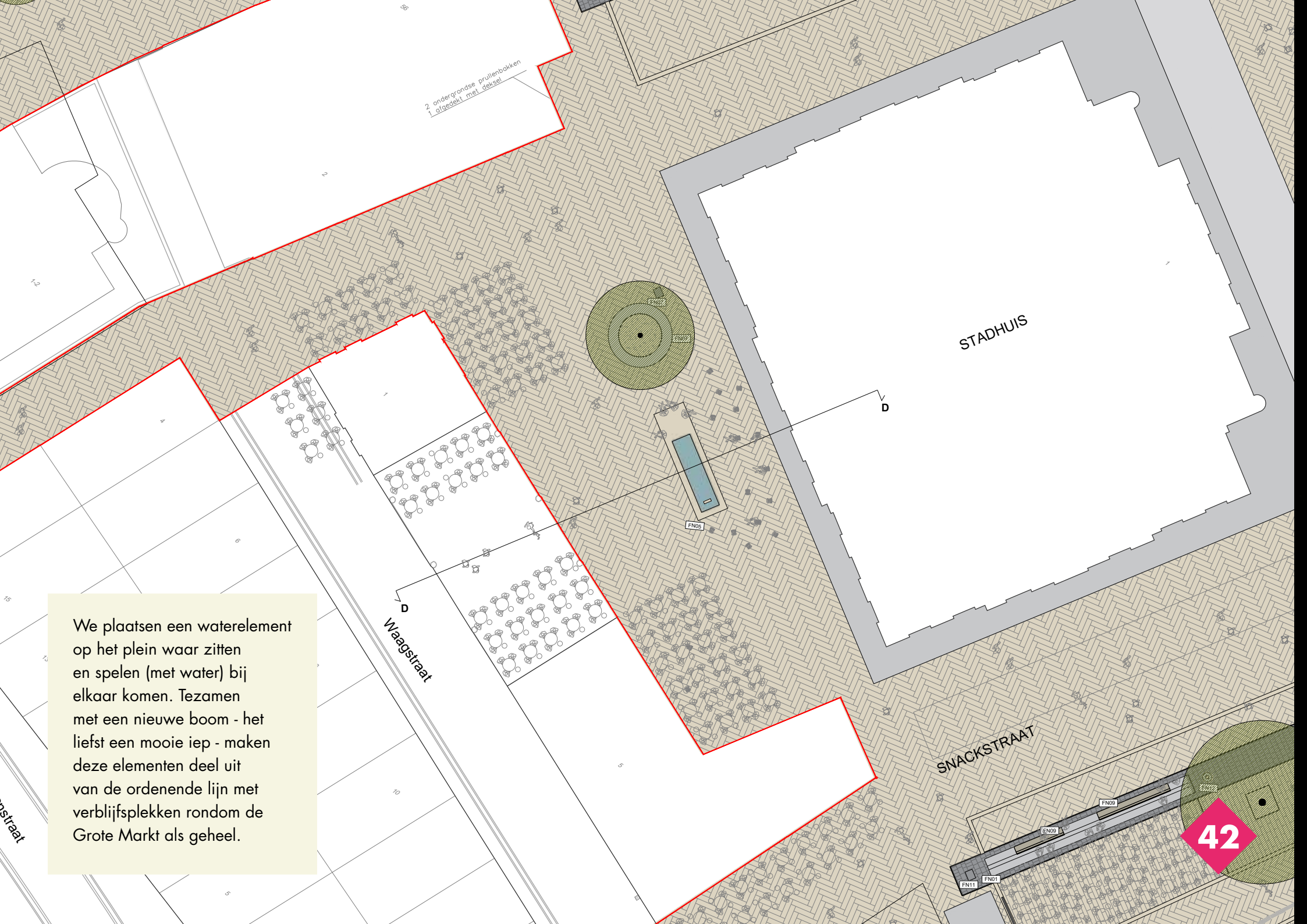

Waagplein

Het Waagplein zomer 2021.

Het Waagplein ligt direct achter het Stadhuis. Historisch gezien hoort dit deel bij de Grote Markt en stond het Stadhuis op het plein. De huidige ruimte is ontstaan door plaatsing van het Waagstraat-complex in de jaren '90. De ruimte is momenteel - afgezien van terrassen - wat onbestemd en er mist een publieke verblijfsplek. Tegelijkertijd maakt het wel een behoorlijk volle indruk. Het pleintje is een plek waar een kans ligt die op de Grote Markt schaars is: door de ligging in de luwte van de loop- en fietsbewegingen over het grote plein even verderop, is dit een plek van rust, waar bovendien ook jonge kinderen vrij uit kunnen spelen. Om meer openbare ruimte aan het Waagplein toe te voegen, worden de terrassen iets kleiner.

2 ondergrondse prullenbakken
1 afgedekt met dekfel

STADHUIS

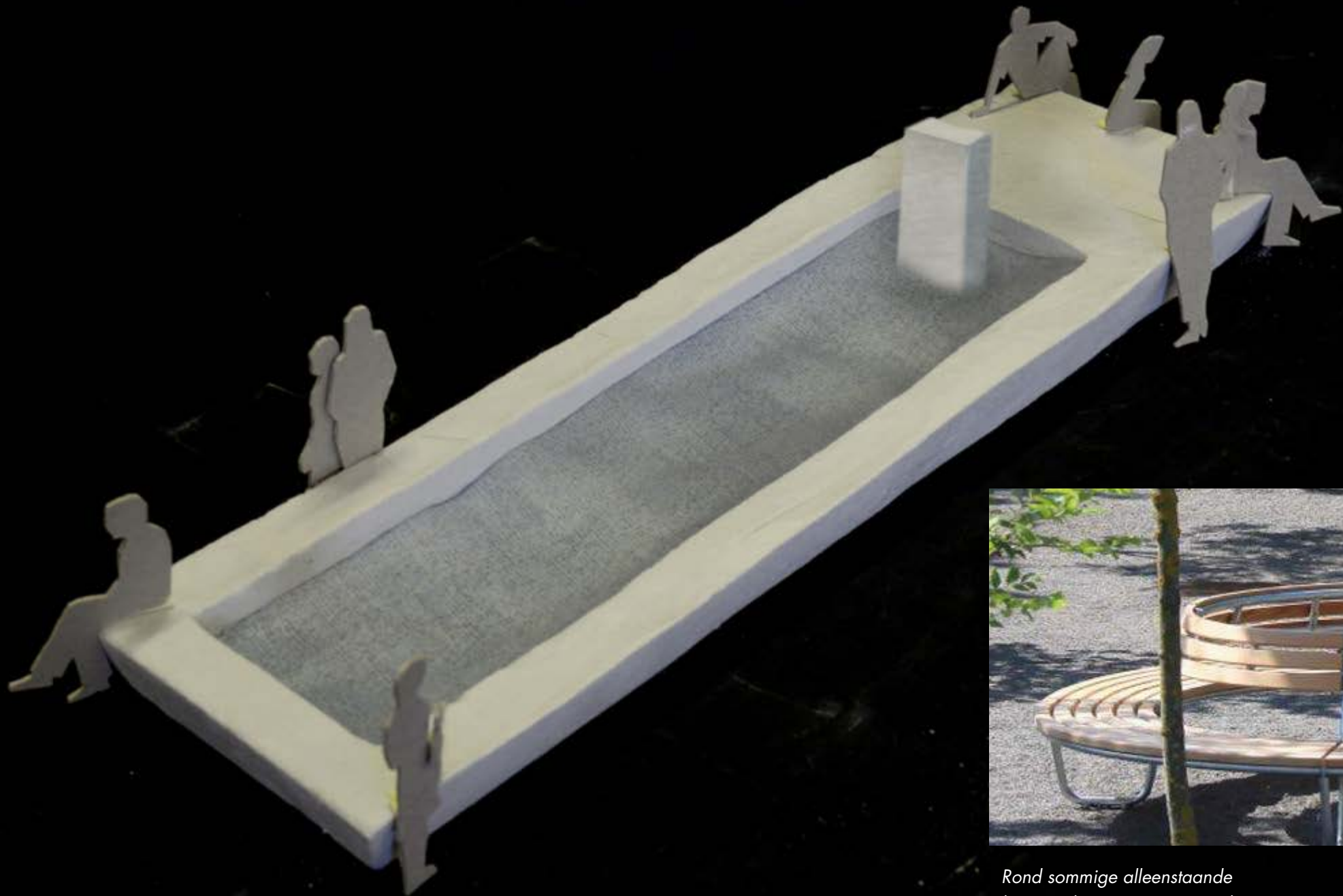
Waagstraat

SNACKSTRAAT

We plaatsen een waterelement op het plein waar zitten en spelen (met water) bij elkaar komen. Tezamen met een nieuwe boom - het liefst een mooie iep - maken deze elementen deel uit van de ordenende lijn met verblijfsplekken rondom de Grote Markt als geheel.

42

FN01
FN02
FN03
FN04
FN05
FN06
FN07
FN08
FN09
FN10
FN11

Rond sommige alleenstaande bomen plaatsen we een ronde zitbank zoals deze.

Iedereen heeft erover meegedacht

Inwoners werden met regelmaat gevraagd mee te denken over de plannen voor de Grote Markt

BINNENSTAD GRONINGEN
Functie voor jou

JOUW GROTE MARKT

meer weten over het concept-inrichtingsplan?
ga naar jouwgrotemarkt.groningen.nl en scan de code

Impressie vanaf zijkant stadhuus richting martolieren

Duvel

ATM INSIDE

YUNIM
DICT...
www...

In de eerste fase van de herinrichting van de Grote Markt, het opstellen van het Programma van Eisen (PvE), hebben we iedereen volop in de gelegenheid gesteld om ideeën, meningen en reacties aan te dragen. Zo organiseerden we verschillende proeftuinen, was er een online talkshow en haalden we reacties op tijdens diverse Let's Gro-festivals. Daarnaast konden inwoners via het participatieplatform op jouwgrotemarkt.groningen.nl reageren op vragen als 'Wat betekent de Grote Markt voor jou?' en 'Hoe maken we van de Grote Markt een gezellig ontmoetingsplein?' Ook creëerden we een virtuele ruimte van de Grote Markt, waar bezoekers over het plein rond konden lopen, op verschillende informatiepunten konden klikken, vragen konden stellen en diverse video's konden bekijken. Extra openbare zitgelegenheid, veel groen en iets met water - deze drie ingrediënten scoorden over de volle breedte bij heel veel mensen die we om een mening vroegen.

In de eerste helft van 2021 is het PvE uitgewerkt tot een concept-inrichtingsplan. Gedurende deze periode zijn er veel gesprekken gevoerd met stakeholders als ondernemers(verenigingen), standplaatshouders, de Werkgroep Toegankelijk Groningen, hulpverleningsdiensten en evenementenorganisaties. Na de vrijgave van het concept-inrichtingsplan in september 2021, zijn er wederom gesprekken gevoerd met de stakeholders om met elkaar de puntjes op de i te zetten. De vrijgave van het concept-inrichtingsplan is opnieuw breed naar de stad gecommuniceerd. Afgezien van gebruikelijke berichten in de socials en andere media stonden er grote billboards op de Grote Markt waarop voorbijgangers konden zien hoe de plek waar zij op dat moment stonden, er in de toekomst uit komt te zien.

Publieksinformatie over de planvorming tijdens Let's Gro-festival, 2018

Planning

Terrassen aan de zuidzijde van het plein, 2021

De start - Programma van Eisen - 2020

Tijdens deze fase formuleerden we waaraan het ontwerp van het plein moet voldoen. Dit ging over zaken als de indeling van de ruimte, de functie, het gebruik, het verkeer, groen, evenementen en bedrijvigheid. Het opstellen van het Programma van Eisen (PvE) gebeurde in samenspraak met de inwoners van de gemeente Groningen. Zo werden er onder andere diverse proeftuinen op de Grote Markt georganiseerd en kon iedereen meepraten op de website jouwgrotemarkt.groningen.nl. In december 2020 is het PvE door de gemeenteraad vastgesteld.

Uitwerken en Ontwerpen - 2021

Aan de hand van het PvE hebben we in de eerste helft van 2021 een concept-inrichtingsplan gemaakt. Dit deden we in nauwe samenwerking met landschapsarchitectenbureau Vogt LA / Berte Daan. Het plan geeft in meer detail aan hoe de toekomstige inrichting van de Grote Markt eruitziet, passend bij het toekomstige gebruik. Het najaar is gebruikt om het concept-inrichtingsplan te bespreken met inwoners en belanghebbenden en om de puntjes op de i in het ontwerp te zetten. Het definitieve ontwerp wordt aan het eind van 2021 aan de gemeenteraad voorgelegd.

Uitvoering - 2022

Als alle denkwerk is verricht, gesprekken en debatten zijn gevoerd en er besluitvorming heeft plaatsgevonden, kan de schop in de grond. De verwachting is dat we na de meikermis van 2022 kunnen starten, in het tweede kwartaal in 2022.

Oplevering aanpak Grote Markt - 2023

Wanneer alles klaar is, weten we nu nog niet exact. We koersen op medio 2023. Dan is de Grote Markt klaar voor jou!

De geschiedenis van de Grote Markt

Druk verkeer op de Grote Markt, circa 1960 (Bron: Groninger Archieven)

1000 jaar Grote Markt

De Grote Markt bestaat al meer dan 1000 jaar en kent een interessante geschiedenis. Wist je bijvoorbeeld dat de noordzijde van de Grote Markt vroeger de Brede Merckt werd genoemd? En de zuidzijde de Botermarkt?

**JOUW
GROTE
MARKT**

De Grote Markt ligt op de Handsrug, zo'n 7 meter hoger dan de Ommelanden.

Onder ruim 2m zand en straatvuil liggen al 1000 jaar de keitjes van de oudste markt.

Tot in de 11e eeuw ligt deze plek in de zuidoostelijke hoek van het dorp 'Cruoninga'. Het grenst aan de begraafplaats bij de Maartenskerk en de koninklijke Bisschopshof.

In de 11e eeuw wordt het dorp Groningen stád, met veel verharde straten.

Al tien eeuwen komen de belangrijkste straten van de stad uit op het plein. Even zo lang was het dé plek voor de week- en jaarmarkten.

Vroeger heette de noordzijde ook wel de Brede Merckt, de zuidzijde de Botermarkt.

De Martinitoren kijkt al 500 jaar uit over het plein.

Vanaf het midden van de 13e eeuw staat midden op het plein een stenen raadhuis.

Het werd in 1810 vervangen door het huidige neoclassicistische stadhuis.

Onder de Martinitoren stond vanaf 1509 de Hoofdwacht, in 1956 is deze afgebroken.

In 1977 werd het roemruchte Verkeerscirculatieplan ingevoerd.

Dit om het groeiende autoverkeer te vergemakkelijken: het plein werd een rotonde.

De rooilijn aan de oostzijde werd 17 meter naar het oosten verschoven.

Na de oorlog werd er stap voor stap wederopgebouwd. De beste Nederlandse architecten ontwierpen nieuwe grote, luxe winkelpanden. Glamour in Stad!

Vooral aan de noord-, oost- en westzijde. Daaronder ook het Scholtenhuis.

Tijdens de bevrijding in 1945 werden grote gedeelten van de bebouwing vernietigd.

Het schilderij De Paardenkeuring (in het stadhuis) laat dat geromantiseerd zien.

Tot de bevrijding in 1945 was het een van de fraaiste pleinen in Nederland.

Ook openbare terechtstellingen vonden op de Grote Markt plaats.

Daar vlakbij werden boeven – letterlijk - aan de kaak gesteld.

Het plein werd autoluw. Alleen bussen en taxi's mochten sindsdien nog passeren.

Vanaf 1880 (eerste paardentram) tot 1992 hét overstappunt voor het lokale OV.

Die functie is later overgenomen door het centrale busstation bij het Hoofdstation.

Eeuwenlang ook het toneel voor kermis, evenementen en demonstraties.

Denk bijv. aan Gronings Ontzet, bezoek van de majesteit, Sinterklaas en Eurosonic.

Het is er ook heel druk als FC Groningen of Donar iets te vieren hebben.

En 's avonds kon het er de laatste jaren ook heel druk zijn met geparkeerde fietsen.

En er is natuurlijk veel horeca te vinden.

Wie kent ze niet: De Drie Gezusters (de grootste) en De Doelen (de oudste, 1798).

Vanaf 1992 zijn her en der rond het plein gele steentjes gelegd (Binnenstad Beter).

Onder de Nieuwe Markt is een grote ondergrondse fietsenstalling.

In 2015 heeft de raad een nieuwe integrale visie op de binnenstad vastgesteld.

Dat maakt de Grote Markt een stuk kleiner, net zoals hij eeuwenlang ook was.

De vooroorlogse rooilijn is daarmee weer terug op zijn oude plek gelegd.

Forum Groningen, hotel, nieuwbouw Vindicat, Merckt, Nieuwe Markt, ...

Dit deel van het stadshart verdiende een impuls, wat leidde tot veel bouwprojecten.

Vanaf 2005 richt de stedenbouwkundige aandacht zich vooral op de oostzijde.

De afgelopen jaren is veel archeologisch en bouwhistorisch plein-onderzoek gedaan.

Er was in die jaren ook volop discussie over een p-garage onder het plein, dit ging niet door.

Sinds 1995 wordt ook nagedacht over de oostelijke en ook de noordelijke pleinvand.

Dat betekent ook dat eind 2021 de OV-bussen van de Grote Markt verdwijnen.

Ze gaan dan langs de rand van het centrum rijden.

Dat levert op de Grote Markt veel extra ruimte op voor voetgangers en fietsers.

Daarom is het nú de tijd om de Grote Markt her in te richten.

Met extra zitplekken en groen en aantrekkelijk voor iedereen van 8 tot 88.

Het plein wordt dan eindelijk weer een echt aantrekkelijke verblijfsplek.

In willekeurige chronologische volgorde op deze en volgende pagina's een aantal impressies van hoe de Grote Markt er bij lag en hoe het leven er zich in vroeger jaren afspeelde ...

BINNESTAD
GRONINGEN
ruimte voor jou

ruimte voor jou

50 binnenstadsprojecten - uitvoering 2016 - 2021
meer ruimte voor voetgangers en fietsers - gezelliger straten en pleinen
andere busroutes - beter fietsparkeren - aantrekkelijker wonen, werken en winkelen

www.ruimtevoorjou.groningen.nl

Colofon

uitgave van de gemeente Groningen
november 2021

beeldmateriaal:
Vogt LA/Berte Daan
Groninger Archieven
gemeente Groningen

Aan de inhoud van deze brochure kunt u geen rechten ontfen

Meer weten? kijk op jouwgrotemarkt.groningen.nl

